

ספר יערות דבש - חלק ראשון - דרוש ה

וכן תמיד, האיש ההולך תמים ואיך בלשונו כזב, שהוא תכלית הרע בעצמותו, כי אין לך רע אלא כזב, ואיך בו רמיה, זה זוכה בעולם הזה ג"כ בברכת יצחק ליעקב, ולא שולט בו קטרוג עשו, היותו מתקן הפגם ושומר אמונים, וכבר נודע כי חיי עולם הבא נקראים חיים, כי הם חיי אמת ונצחיים, אבל עולם הזה הוא רק בגדר ימים, כי יעברו כצל וכחלום יעוף, הלא צבא לאנוש עלי ארץ מספר ימיו חרוצים, ובפרט לצדיק ועובד השלם, כאשר אמרתי בפירוש הפסוק [משלי י, כז] "יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה." והוא ודאי אם ירצה איש לדאוג על שנים רבות מה יקרה לו, אם לא ברוב ימים יפסיד עסקו, ומי יודע ברוב ימים מה יקרה אם לא תהיה מלחמה וכדומה עד שיפסיד כל נכסיו, וכך מה יקרה לבניו ונכדיו וכדומה לדאוג צרות מחר, ויש מחר לאחור זמן, הלא יחיה כל ימיו חיי צער ומכאובים לנגדו תמיד, גם בלילה לא יישן, ויבלה ימיו ברוב דאגה וענין רע לענות בו נפש, ולא יראה טובו בעמלו כלל:

אמנם הצדיק וחכם לבב, לא ידאג רק על ימים מועטים, מה יהיה בחדש ושבט, וזה בקל להשיג חפצו, וכאשר יעברו ימים אלו, יוסיף לדאוג תמיד על זמן מועט, ובזה יקל דאגתו וישבע ימים בטוב ובנעימים, וזהו אומרו יראת ה' תוסיף ימים, שאיך לו רק ימים, אבל שנות רשעים – כי רשעים אינם מסתפקים בימים רק בשנים – תקצרנה, וזה בעו"ה רוע חולי שמרבים לדאוג על ימים ארוכים, ובתכלית בניהם לימים רבים יעשו תחבולות, ונכזבה תוחלתם, כי לה' נתכנו עלילות, ומה יעוז אנוש לחשוב דבר על ימים ימימה ושוא מחשבת אדם, וכללו של דבר כל עולם הזה נכלל בתואר ימים:

ולפ"ז יש לפרש הפסוק כך, דוד אמר שניהם, מי האיש החפץ חיים היינו עולם הבא, ואוהב ימים לראות טוב היינו עולם הזה, ועל זה נתן עצה, במה דסיים פתח, וגם עולם הזה קודם לעולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור וכו' [אבות ד. טז], ואמר על עולם הזה נצור לשונך מרע, דהיינו מבלי לדבר כזב ושקר שהוא רע בהחלט, ושפתיך מדבר מרמה זוכה לברכת יצחק ואיך לעשו טענה בו, ועל עולם הבא אמר, סור מרע ועשה טוב, דהיינו תורה ומעשים טובים שהם טובים בעצמן, והן המביאים לאדם לחיי עולם הבא:

והנה יש כאן שני פנים, או דהך נצור לשונך מרע ומדבר מרמה הוא רק עצה וסגולה להיות זוכה לעולם הזה לבל יטלו עשו, אבל לחיי נצחי העיקר לעזוב עבירות ולעשות טוב...

מסכת יומא דף ט עמוד א

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב [משלי י] "יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה." יראת ה' תוסיף ימים – זה מקדש ראשון שעמד ארבע מאות ועשר שנים ולא שמשו בו אלא שמונה עשר כהנים גדולים.

ושנות רשעים תקצרנה – זה מקדש שני שעמד ארבע מאות ועשרים שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים. צא מהם ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק ושמונים ששמש יוחנן כהן גדול עשר ששמש ישמעאל בן פאבי ואמרי לה אחת עשרה ששמש רבי אלעזר בן חרסום. מכאן ואילך צא וחשוב כל אחד ואחד לא הוציא שנתו.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת יומא דף ט עמוד א

יראת ה' תוסיף ימים זה מקדש כו'. ר"ל שנים וימים שנגזרו לאדם כפי מזלו אם מעט אם הרבה כפי הגזרה יראת ה' תוסיף לאדם ימים על ימי הגזרה כמו שמצינו בחזקיה והוספתי על ימך חמש עשרה שנה. וכן בהיפך ברשעים שנותיהם שנגזרו להם תקצורנה. ועייין בזה בס"פ החולץ [לגבי הפסוק: את מספר ימך אמלא]. ונקט ימים גבי יראים ע"פ מ"ש פ"ק דסוטה הקדוש ברוך הוא ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום:

מסכת יומא דף יח עמוד א

גמרא בשלמא שמא שכח לחיי אלא שמא לא למד מי מוקמינן כי האי גוונא והתניא [ויקרא כא] "והכהן הגדול מאחיו" – שיהא גדול מאחיו בכח בנוי בחכמה ובעושר. אחרים אומרים מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו תלמוד לומר והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו. אמר רב יוסף לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני דאמר רב אסי תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא על דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי.

חידושי הריטב"א מסכת יומא דף יח עמוד א

על דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי. ואיכא דקשיא ליה דהכא משמע שזה לא היה כשר, ואילו בפרק שני דב"ב (כ"א א') קתני "שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל," ויש לתרץ כי אחרי כן הכשיר עצמו, ואחרים תירצו דתרי יהושע בן גמלא והכא גרסינן ליהושע בן גמליאל, עוד י"ל דחסיד וכשר היה אלא שהיה שם כהן אחר שהיה גדול ממנו בחכמה ובנוי ובעושר או באחת מהן.

שפת אמת מסכת יומא דף יח עמוד א

בגמ' דא"ר אסי תרקבא דדינרי כו' בתו"י כ' דאע"ג דיהושע ב"ג הי' חשוב מ"מ הי' טובים ממנו, ובאמת מהכא לק"מ די"ל כוונת הגמ' דכיון דהוא הי' צדיק ואפ"ה הי' צריך ליתן מעות לאוקמי' לכ"ג א"כ חזינן דלא עשו כד"ת לולי המעות. וכעין זה כ' המהרש"א. אך התוס' בב"ב הוכיחו מיבמות (ס"ג) דשם משמע דלא הי' ראוי למנותו מעיקר הדין, והריטב"א תי' דאחר שנתמנה נתעלה לשבח, ויתכן לפרש דגם זה נכלל במאמר האחרים גדלהו משל אחיו דכולם נתנו כחם ותפלתם עליו והחזירוהו למוטב, ותדע מדאמרינן בגמ' בסמוך דהי' מהדר לאחיו בתשובה ומשמע דעל כ"ג כזה נמי איתמר.